

Về công tác quản lý di tích “Thất phủ Thiên Hậu cung” ở thành phố Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp

Dương Thanh Tùng^(*)

Tóm tắt: Sa Đéc đã sớm là nơi thị tứ của vùng Tây Nam bộ vào khoảng cuối thế kỷ XVIII, nơi đây diễn ra sự giao thoa văn hóa Việt, Hoa, Khmer mà tiêu biểu là tín ngưỡng Thiên Hậu và di tích Thất phủ Thiên Hậu cung. Kết quả phân tích, tổng hợp tài liệu thành văn kết hợp với điền dã, quan sát tham dự, phỏng vấn sâu của tác giả cho thấy, tín ngưỡng Thiên Hậu ở thành phố Sa Đéc thể hiện qua hai giá trị nổi bật là tính dung hợp văn hóa và tính khoan dung. Đồng thời, di tích Thất phủ Thiên Hậu cung cũng được chính quyền địa phương công nhận và xếp hạng là di tích kiến trúc nghệ thuật cấp tỉnh, song việc phân cấp quản lý vẫn còn nhiều bất cập. Bài viết làm rõ diện mạo, đặc trưng của tín ngưỡng Thiên Hậu ở địa phương và tìm hiểu công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích Thất phủ Thiên Hậu cung ở thành phố Sa Đéc trong bối cảnh hội nhập hiện nay.

Từ khóa: Quản lý di tích, Tín ngưỡng Thiên Hậu, Thành phố Sa Đéc, Tỉnh Đồng Tháp

Abstract: Sa Dec town was soon located in the Southwest region around the end of the eighteenth century, where Vietnamese, Chinese, and Khmer cultural exchanges took place. The most typical ones to mention are the Thiên Hậu beliefs and the relics of Thất Phủ Thiên Hậu Shrine. A literature review and the results of fieldwork, participant observation, and in-depth interviews indicate that Thiên Hậu beliefs in Sa Dec city are reflected in two outstanding values: multicultural integration and tolerance. Also, the relic is recognized and ranked by the local government as a province-level architectural and artistic destination. The decentralization therein, however, is dealing with several challenges. The article clarifies the manifestation and characteristics of Thiên Hậu beliefs in the locality and learns about the management, conservation, and promotion of Thất Phủ Thiên Hậu relic values in the context of current integration.

Keywords: Management of Relics, Beliefs in Thiên Hậu, Sa Dec City, Dong Thap Province

1. Đặt vấn đề

Kiến trúc di tích Thất phủ Thiên Hậu cung (七府天后宮) rất tráng lệ và thể hiện

đậm nét quá trình giao lưu văn hóa giữa các tộc người Việt và Hoa ở thành phố Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp. Đây là một trong những di tích được xếp hạng cấp tỉnh có giá trị đặc sắc về hình thái kiến trúc nghệ thuật và mang đậm nét lịch sử - văn hóa,

^(*) ThS., Trường Đại học Đồng Tháp;
Email: duongtung.dthu@gmail.com

phản ánh tâm hồn, tính cách của người dân xứ Sa Đéc¹. Tuy nhiên, công tác phân cấp quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di tích của các cơ quan, ban ngành ở địa phương này vẫn còn nhiều bất cập. Bài viết sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp tài liệu thành văn kết hợp với phương pháp điền dã, quan sát tham dự tại các di tích, phỏng vấn sâu (PVS) 10 lượt cán bộ Phòng Văn hóa - Thông tin thành phố Sa Đéc, Ban Tế tự và người dân đến cúng vía tại di tích vào tháng 5/2023. Dựa trên nền tảng vận dụng lý thuyết giao lưu tiếp biến văn hóa, cụ thể là quan điểm *đặc thù luận lịch sử*, bài viết xem xét tín ngưỡng Thiên Hậu trong bối cảnh lịch sử cụ thể với sự tương quan môi trường xã hội của Sa Đéc để nhận diện về đặc trưng, giá trị của loại hình tín ngưỡng này và công tác quản lý di tích Thất phủ Thiên Hậu cung. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích phù hợp với đặc điểm địa phương nhằm đem lại hiệu quả thiết thực trong thời gian tới.

2. Vùng đất Sa Đéc và di tích Thất phủ Thiên Hậu cung

Vùng đất Sa Đéc nằm giữa sông Tiền và sông Hậu thuộc đồng bằng sông Cửu Long nên khí hậu ôn hòa, thoáng mát, đất đai màu mỡ quanh năm. Sa Đéc là vùng đất trù phú được khai phá sớm với đặc trưng là hoạt động thủ công, thương nghiệp và dịch vụ với trung tâm là chợ Sa Đéc - khu buôn bán sầm uất, nơi quy tụ nhiều sản vật từ khắp các tỉnh miền Tây Nam bộ và cũng là nơi gặp gỡ, giao lưu của nhiều cộng đồng tộc người, nhiều dòng văn hóa Việt, Hoa,

Khmer (Nguyễn Hữu Hiếu, 2016: 21-22). Những điều kiện “thiên phú” này đã hình thành cho Sa Đéc kiểu thức phố thị đông đúc, nhộn nhịp từ rất sớm. Nhìn chung, đặc điểm cư dân ở thành phố Sa Đéc là sự cộng cư của các tộc người và chủ yếu chịu sự tác động của văn hóa tộc người Hoa mang đậm dấu ấn kinh doanh, mua bán, phố xá, thị tứ sầm uất, náo nhiệt.

Quá trình di cư và khai hoang vùng đất Sa Đéc vốn nhiều bất trắc và khó khăn nên người dân nơi đây luôn ước vọng được che chở, cầu mong vạn vật sinh sôi nảy nở, các loại hình tín ngưỡng vì thế mà tồn tại phù hợp với nền tảng truyền thống văn hóa và các giá trị nhân văn của cộng đồng. Tất cả tạo nên bức tranh văn hóa đa sắc màu bởi sự dung hợp, giao lưu giữa văn hóa tộc người chủ thể - người Việt với văn hóa các tộc người khác như Chăm, Khmer, Hoa. Bởi vậy, một số loại hình tín ngưỡng, trong đó có tín ngưỡng Thiên Hậu, sẽ bị “khúc xạ”, “dân gian hóa” hoặc “Việt hóa” để thích ứng với đời sống tâm linh của cộng đồng. Đây là hiện tượng dễ dàng tìm thấy trong các loại hình tín ngưỡng ở vùng Nam bộ.

Thất phủ Thiên Hậu cung có diện tích hơn 1.000 m², là cơ sở tín ngưỡng thờ Bà Thiên Hậu với đức tin Bà sẽ phù trợ cho những người đi sông nước, đồng thời Bà cũng trở thành vị phúc thần, thần độ mạng cho gia đình, đặc biệt là nữ giới. Di tích này được xây dựng vào năm 1820 cách đây hơn 200 năm trên nền khu đất trước đó đã có miếu thờ Bà Thiên Hậu, mà người dân địa phương hay gọi là Thiên Hậu cung hoặc Chùa Bà. Việc tổ chức lễ hội tại di tích Thất phủ Thiên Hậu cung được diễn ra liên tục trong năm, nhưng có hai ngày lễ cúng đặc biệt quan trọng là Đại lễ ngày 23 tháng 3 Âm lịch (Lễ vía Thiên Hậu - Đản Sanh) và ngày mùng 9 tháng 9 Âm lịch (Lễ vía Thiên Hậu - Đắc Đạo). Lễ

¹ Ngày 10/02/2018, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 210/QĐ-TTg về việc công nhận thành phố Sa Đéc là đô thị loại II trực thuộc tỉnh Đồng Tháp.

vật cúng gồm: Hương đăng (nhang và cặp đèn lớn) là hai vật phẩm thiết yếu cần có; trà, rượu; hoa tươi; mâm ngũ quả lớn; chè trôi nước và chè ý; bánh bao thọ hình trái đào (vật phẩm quan trọng trong mỗi dịp lễ vía Bà tại Thiên Hậu, Sa Đéc); lễ phục, áo mào, xiêm y và chuỗi hạt mới cho Bà. Sau phần nghi thức khai lễ, Ban Tế tự tổ chức Lễ thỉnh Bà hành cung (示巡), thỉnh thánh tượng Bà vào kiệu, cử hai người cầm lọng che kiệu, cầm quạt, đoàn rước được trang trí cờ phướn, cờ lễ ngũ sắc. Đoàn rước sẽ nghinh kiệu Bà di hành xung quanh các tuyến phố ở khu vực chợ Sa Đéc để Bà chứng kiến cuộc sống của nhân tình thế thái trong khu vực và ban phát phúc lành cho tất cả người dân ở Sa Đéc (Tư liệu điền dã, 2023).

3. Giá trị văn hóa tín ngưỡng của Thiên Hậu

Tín ngưỡng Thiên Hậu cùng với tục thờ Quan Công, ông Bồn và Đức Quảng Trạch Tôn Vương đều là những dạng thức tín ngưỡng do cộng đồng người Hoa mang theo khi đến vùng đất Sa Đéc. Nguyễn Ngọc Thơ (2017) cho rằng, tín ngưỡng Ma Tổ (hay Thiên Hậu) hình thành tại đảo Mi Châu, huyện Bồ Điền, tỉnh Phúc Kiến vào thời Tống ở Trung Quốc. Bà tên thật là Lâm Mặc Nương (林默娘 Lin Moniang), là một nữ Shaman nổi tiếng. Bà sinh ngày 23 tháng 3 năm 960, qua đời vào ngày 09 tháng 9 năm 987 ở tuổi 28. Đến năm 1086, nhà Nam Tống chính thức cổ súy cho tín ngưỡng này, nhờ vậy phạm vi ảnh hưởng của tín ngưỡng ngày càng được mở rộng. Đời Vua Khang Hy nhà Thanh (1682), Bà được gia phong với mỹ tự *Thiên Hậu Thánh Mẫu*. Người Mân Nam (Nam Phúc Kiến) và Hải Nam gọi bà là *Đại Mẫu* hoặc *Ma Tổ* (妈祖 Mazu), người Quảng Đông gọi là *Đức Bà* hay *Thiên Hậu*.

Qua kết quả khảo cứu về tín ngưỡng nữ thần ở thành phố Sa Đéc và công tác

quản lý di tích Thất phủ Thiên Hậu cung, có thể khái quát một vài giá trị văn hóa của loại hình tín ngưỡng này như sau:

Một là tính tích hợp đa văn hóa, là hệ quả của quá trình kết hợp, hấp thu lẫn nhau giữa một hoặc một vài thuộc tính hay bình diện của hai hay nhiều đơn nguyên văn hóa dưới tác động của hoàn cảnh tự nhiên hoặc lịch sử xã hội. Trong quá trình giao thoa, tích hợp, một số thuộc tính văn hóa thâm thấu, cộng gộp với các thuộc tính gần gũi của đối phương để chỉnh hợp thành một khối mới thường mang tính định hướng cao hơn. Quá trình tích hợp bao giờ cũng có một bên là yếu tố “cơ tầng bản địa” và một bên là yếu tố “du nhập” được “sàng lọc”, cộng hợp và thâm thấu vào yếu tố cơ tầng văn hóa bản địa. Trong khi đó, bối cảnh của văn hóa vùng đất Sa Đéc, nơi có sự cộng cư của nhiều tộc người khác nhau, khi đứng ở góc nhìn của tộc người chủ thể là người Việt, cơ tầng văn hóa Việt đã sàng lọc và tích hợp yếu tố du nhập tức là các dòng văn hóa của tộc người Hoa. Điển hình là sự tích hợp đa nguyên văn hóa trong việc thờ cúng không phân biệt nguồn gốc xuất thân và quyền năng của bà Thiên Hậu từ một vị hải thần của người Hoa trở thành vị phúc thần của người Việt như chị N.T.T.T cho biết: “*Gia đình của chị đến chiêm bái bà Thiên Hậu để cầu mong Bà ban phúc lành và tài lộc để việc buôn bán của gia đình được thành đạt*” (PVS, nữ, người dân đến vía bà Thiên Hậu tại Thất phủ Thiên Hậu cung - Sa Đéc).

Hai là, tính bao dung - mở thoáng, “Tính bao dung là phẩm chất của con người biết dung nạp những gì khác mình, có lòng vị tha để bỏ qua và châm chước các lỗi lầm của người khác, với cái nhìn thông thoáng và tấm lòng rộng mở trong mối quan hệ giữa con người với con người, con người với xã hội, con người với thế giới tự

nhiên”. “Tính mở thoáng là thái độ không bảo thủ, ủng hộ cái mới, khả năng tiếp nhận cái mới (nhưng không đánh mất đi cái bản sắc của mình)” (Trần Ngọc Thêm, 2013: 736, 794).

Các tộc người đã tôn kính và thờ cúng một cách bao dung, mở thoáng, không phân biệt đó là vị thần của tộc người nào, đối với tín đồ không phân biệt người già hay trẻ nhỏ, sang hay hèn, nam hay nữ, mới hay cũ, lạ hay quen..., mọi người đều bình đẳng. Do đó, đã tạo nên một bức tranh tín ngưỡng Thiên Hậu dung hòa đa màu sắc về giá trị văn hóa. Điều này cũng đã được các thành viên Ban Tế tự và người dân khẳng định: “Vào mỗi dịp tổ chức lễ vía Bà Thiên Hậu thì người Hoa ở đây đều sắp xếp thời gian đến vía Bà và phụ tiếp Ban Tế tự. Bên cạnh đó, có sự tham gia của nhiều người dân ở xung quanh đây mặc dù họ không phải người Hoa nhưng mỗi khi tổ chức lễ thì mọi người lại náo nức, vui tươi, tất cả người dân cả Việt lẫn Hoa đều cùng nhau chăm lo cho ngày lễ mà không ai phân biệt là thuộc tộc người nào hoặc ở đâu đến vía Bà” (PVS, nam, thành viên Ban Tế tự Thất phủ Thiên Hậu cung); “Nhà tôi làm ăn buôn bán cách đây khoảng hơn hai chục cây số nhưng năm nào vào dịp lễ vía Bà thì tôi và con gái của tôi cũng đến đây để cúng vía Bà để cầu bình an cho gia đình và mong Bà phù hộ việc buôn bán được phát tài” (PVS, nữ, người dân đến vía Bà Thiên Hậu tại Thất phủ Thiên Hậu cung).

Ba là, giá trị kiến trúc tích hợp đa văn hóa. Thất phủ Thiên Hậu cung ở Sa Đéc về hình thức và cách bài trí tương tự các lối kiến trúc phủ - miếu cùng loại của tộc người Hoa ở vùng Nam bộ. Tuy nhiên, nét độc đáo của cơ sở di tích là đôi rồng trên nóc chính điện, thân rồng uốn thành năm khúc uyển chuyển tượng trưng cho ngũ

hành, chân đạp mây, miệng há to trong tư thế phun nước biểu hiện mưa thuận gió hòa đảm bảo cho mùa màng tốt tươi, cư dân no ấm. Minh rồng với các vảy lấp lánh màu men xanh trắng biểu trưng màu của hành kim. Tất cả đã tạo nên bức tranh văn hóa đa sắc màu bởi sự dung hợp, giao lưu với nhau giữa văn hóa tộc người chủ thể - người Việt và văn hóa tộc người Hoa ở Sa Đéc. Nơi đây có kiến trúc tích hợp cả năm tiểu loại phong cách người Hoa (Quảng Đông, Phúc Kiến, Triều Châu, Hải Nam và Khách Gia), chính điện có gờ nóc mái bằng và nhiều tượng thần thánh mang phong cách Quảng Đông, hai bên Đông - Tây gần giống kiểu dáng và phong cách Phúc Kiến, Triều Châu. Cấu trúc thờ tự cũng thể hiện sự tích hợp, hỗn dung. Sự có mặt của Kim Hoa nương nương (phối thờ trong khám bên phải trang thờ Thiên Hậu) mang màu sắc Quảng Đông. Còn Thiên Hậu, Phúc Đức Chính Thần (phối thờ trong khám bên trái trang thờ Thiên Hậu) và Quan Công (phối thờ bên cánh đông sương/đông lang) là các hình tượng mang đậm sắc thái văn hóa Hoa Nam - Trung Hoa được tất cả các nhóm người Hoa thể hiện qua việc thờ tự. Tính đa dạng này thể hiện ở chỗ, trên thực tế, Thiên Hậu cung Sa Đéc vừa là thiết chế tâm linh thờ bà Thiên Hậu, vừa là nơi đặt trụ sở của Hội Tương tế người Hoa ở thành phố Sa Đéc để tổ chức các kỳ hội họp. Hoặc bao quanh gắn kết với Thiên Hậu cung là hệ sinh thái thiết chế văn hóa - giáo dục như: Trường Quang Minh Sa Đéc (nay là Trường Tiểu học Trung Vương), Trung tâm đào tạo các lớp Hoa văn hữu nghị (Tư liệu điền dã, 2023).

4. Công tác quản lý di tích Thất phủ Thiên Hậu cung

4.1. Thực trạng công tác quản lý di tích

Thành phố Sa Đéc hiện có 12 di tích được xếp hạng (10 di tích cấp tỉnh và 02 di

tích cấp Quốc gia) với đa dạng các loại hình như: di tích lịch sử cách mạng, di tích lịch sử lưu niệm, di tích kiến trúc nghệ thuật, di tích lịch sử lưu niệm sự kiện (Tư liệu điền dã 2023). Hệ thống di tích ở thành phố Sa Đéc tồn tại dung hòa với nhau và thể hiện truyền thống văn hóa tộc người cùng với các giá trị nhân văn của cộng đồng. Về điều này, cán bộ Phòng Văn hóa - Thông tin thành phố Sa Đéc cho biết: *Di tích ở địa phương có đầy đủ các loại hình và là tiêu biểu ở tỉnh Đồng Tháp, tất cả là những chứng tích, những giá trị đặc sắc về lịch sử - văn hóa phản ánh tâm hồn, tính cách của con người Sa Đéc. Trong đó, di tích Thất phủ Thiên Hậu cung là bằng chứng mang tính vật chất, cụ thể là lối kiến trúc nghệ thuật đã phản ánh chân thật những giá trị lịch sử văn hóa của quá trình hội nhập, cộng cư của tộc người Việt và người Hoa ở Sa Đéc* (PVS, nam, cán bộ Phòng Văn hóa - Thông tin).

Trong thời gian qua, kể từ khi Quốc hội ban hành Luật Di sản văn hóa số 28/2001/QH10 ngày 29/6/2001, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa số 32/2009/QH12 ngày 18/6/2009 và Nghị định số 98/2010/NĐ-CP ngày 21/9/2010 của Chính phủ quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Di sản văn hóa và Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa, công tác quản lý di tích trên địa bàn thành phố Sa Đéc đã có những chuyển biến tích cực. *“Những năm gần đây, được sự quan tâm sâu sát và phối hợp nhịp nhàng của các cấp, các ngành từ tỉnh đến cơ sở nên hệ thống di tích ở thành phố Sa Đéc được bảo tồn, gìn giữ và phát huy giá trị trong đời sống văn hóa của người dân địa phương”* (PVS, nam, cán bộ Phòng Văn hóa - Thông tin). Đồng thời, để có cơ sở pháp lý phục vụ tốt cho công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích, chính

quyền địa phương đã ban hành các văn bản chỉ đạo kịp thời tạo điều kiện thuận lợi cho việc bảo tồn, tôn tạo di tích tiêu biểu như: Quyết định số 537/QĐ-UBND.HC ngày 17/11/2014 của UBND thành phố Sa Đéc về Ban hành Danh mục phân cấp quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị các di tích lịch sử văn hóa và danh lam thắng cảnh; Quyết định số 07/QĐ-UBND ngày 06/5/2022 của UBND tỉnh Đồng Tháp về Ban hành Quy chế quản lý di sản văn hóa trên địa bàn tỉnh Đồng Tháp (Tư liệu điền dã 2023).

Tuy nhiên, trên thực tế hiện nay, thành phố Sa Đéc vẫn còn một số di tích như Tòa hành chánh tỉnh Sa Đéc xưa, Tân Tây Võ Miếu, Xóm rẫy cụ Hồ, Trụ sở Ủy ban khởi nghĩa, Nhà cổ Trần Phú Cương,.. do hộ gia đình quản lý nên việc thực hiện trùng tu, bảo tồn và khai thác còn gặp nhiều khó khăn. Ý thức bảo vệ di tích và thái độ ứng xử với những giá trị di sản văn hóa của một số người dân ở khu dân cư vẫn chưa được tốt (Tư liệu điền dã 2023). Công tác trùng tu, tôn tạo vẫn còn bị động do nguồn kinh phí ngân sách hạn hẹp hoặc đang chờ phê duyệt của cấp trên; công tác vận động nguồn kinh phí xã hội hóa chưa được chủ động thực hiện. Việc quy hoạch phát triển đô thị đã tạo những “rạn nứt” đối với hệ thống di tích và công tác bảo tồn di sản văn hóa gắn với phát triển kinh tế địa phương (chủ yếu gắn kết tập trung ở những di tích cấp quốc gia, đối với những di tích cấp tỉnh và các cơ sở đình, miếu vẫn còn mờ nhạt). Qua kết quả PVS, chúng tôi nhận thấy thực trạng các di tích đã được công nhận và xếp hạng nhưng khi hỏi thông tin về lý lịch di tích thì câu trả lời nhận được “rất khiêm tốn”. *Khi làm hồ sơ công nhận di tích thì chính quyền có phối hợp với Ban Tế tự để ghi chép về lịch sử hình thành di tích nhưng sau đó thì chưa gửi lại cho chúng tôi bản*

thông tin hoàn chỉnh. Vì vậy, chúng tôi chỉ kể lại cho mọi người cùng biết về di tích (PVS, nữ, thành viên Ban Tế tự Tân Tây Võ Miếu). Điều đó cho thấy cơ chế phối hợp giữa các cơ quan, ban ngành vẫn còn yếu và thụ động mặc dù những hồ sơ này được lưu giữ ở Bảo tàng tỉnh Đồng Tháp, nhưng chưa được công bố nên việc tìm hiểu thông tin về di tích, thực hành nghi lễ tại di tích còn gặp nhiều khó khăn hoặc cung cấp thông tin không thống nhất và chính xác, dẫn đến hiện trạng “tam sao thất bản” về thông tin di tích. Đồng thời, Bảo tàng vẫn chưa phối hợp tốt với địa phương để chuyển tải thông tin lý lịch di tích thành ấn phẩm tuyên truyền đặt tại di tích cho người dân và du khách tiếp cận nguồn tư liệu chính thống, đầy đủ về lịch sử hình thành và giá trị của di tích (Tư liệu điền dã 2023). Công tác kiểm kê, cắm mốc khoanh vùng bảo vệ di tích thực hiện chậm trễ nên thực trạng lấn chiếm đất, sử dụng trái phép hành lang bảo vệ di tích vẫn còn diễn ra thường xuyên. Xung quanh di tích có xây dựng hành lang tường rào bảo vệ, nhưng các hộ dân xung quanh luôn tận dụng khoảng trống này để buôn bán, đôi lúc họ còn hàn gắn khung sắt để làm mái che dẫn đến hư hỏng tường rào và mất vẻ mỹ quan của di tích, mặc dù chúng tôi đã có nhắc nhưng vẫn như vậy (PVS, nam, thành viên Ban Tế tự Kiến An Cung).

4.2. Một số giải pháp

Kết quả điền dã tại di tích Thất phủ Thiên Hậu cung và các di tích khác cho thấy công tác phân cấp quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích ở Sa Đéc còn nhiều bất cập. Do vậy, chúng tôi đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả công tác quản lý di tích Thất phủ Thiên Hậu cung trong bối cảnh hội nhập hiện nay như sau:

Thứ nhất, các cấp chính quyền cần tăng cường tuyên truyền, phổ biến pháp

luật về di sản văn hóa và những giá trị văn hóa tại Thất phủ Thiên Hậu cung, qua đó góp phần nâng cao nhận thức của người dân trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích và giá trị văn hóa của loại hình tín ngưỡng này; không để diễn ra việc lợi dụng hoạt động tín ngưỡng Thiên Hậu để trục lợi, gây hậu quả xấu cho người dân và xã hội cả về vật chất lẫn tinh thần. Cần chú trọng nâng cao ý thức, trách nhiệm của thế hệ trẻ trong công tác kế thừa, bảo tồn và phát huy giá trị di tích. Sử dụng tối ưu hóa các kênh thông tin truyền thông, đa dạng hóa hình thức tuyên truyền, phát huy tối đa hiệu quả hệ thống phát thanh cơ sở và sử dụng các hình thức tuyên truyền trực quan sinh động thông qua mạng xã hội, báo chí, truyền hình, sân khấu hóa, phim tư liệu ngắn giới thiệu về di sản văn hóa ở Sa Đéc để quảng bá.

Thứ hai, chính quyền thành phố cần xây dựng cơ chế, chính sách quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị di tích phải đồng bộ, có hệ thống và phù hợp với yêu cầu phát triển trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế nhằm phát huy tính tích cực, chủ động của các cơ quan, ban ngành, đoàn thể, tổ chức chính trị xã hội và cộng đồng. Đồng thời, cần sắp xếp, tổ chức hệ thống quản lý đảm bảo tinh gọn, hoạt động hiệu lực và hiệu quả nhằm đảm bảo quyền tự do hoạt động, tạo điều kiện thuận lợi cho nhân dân tham gia các hoạt động tại di tích theo đúng quy định của Nhà nước. Xây dựng cơ chế chính sách thu hút các nguồn lực xã hội hóa tham gia vào quá trình bảo tồn, phát huy các giá trị của di tích Thất phủ Thiên Hậu cung trở thành động lực góp phần phát triển kinh tế địa phương và đáp ứng nhu cầu đời sống tinh thần của người dân.

Thứ ba, khai thác các giá trị di tích để phát triển loại hình du lịch cộng đồng phải

gắn kết với đề án phát triển du lịch của tỉnh Đồng Tháp thông qua một số giải pháp tăng cường quảng bá, giới thiệu về giá trị lịch sử - văn hóa và lối kiến trúc nghệ thuật độc đáo của Thất phủ Thiên Hậu cung trên các kênh thông tin điện tử về du lịch, các sàn giao dịch và hội chợ xúc tiến thương mại du lịch; tăng cường hỗ trợ, khuyến khích các công ty du lịch khai thác tuyến điểm du lịch “đồng điệu cùng di sản văn hóa Sa Đéc”. Tăng cường sự tham gia của cộng đồng vào hoạt động du lịch như hướng dẫn du khách tham quan, tìm hiểu về những giá trị văn hóa tại di tích; tuyên truyền cho du khách nâng cao ý thức trách nhiệm giữ gìn điểm đến, không làm hư hại kiến trúc nghệ thuật tại cơ sở di tích.

Thứ tư, để nâng cao hiệu quả công tác quản lý di tích, cũng cần chú ý đến sự phối hợp liên ngành. Khi thực hiện công tác quy hoạch xây dựng khu công nghiệp, khu đô thị, phát triển hạ tầng giao thông cần có sự phối hợp chặt chẽ để khoanh vùng các địa điểm di tích cần được bảo vệ để công trình xây dựng không làm ảnh hưởng đến di tích, tránh phải điều chỉnh quy hoạch gây tốn kém, lãng phí. Xây dựng cơ chế xử lý nhanh giữa các bộ phận quản lý di tích và đơn vị quản lý công nghiệp, quản lý đô thị khi có những tác động gây ảnh hưởng tiêu cực đến di tích nhằm ngăn chặn nguy cơ xâm hại di tích hay ảnh hưởng trực tiếp đến giá trị lịch sử văn hóa và giá trị kiến trúc nghệ thuật của các di tích ở thành phố Sa Đéc.

5. Kết luận

Thành phố Sa Đéc mang đặc thù của lối sống mở thoáng, chan hòa, có sự hội nhập, cộng cư giữa các tộc người Việt - Hoa và phát triển nhanh về thương mại,

dịch vụ so với các nơi khác trong tỉnh Đồng Tháp nên quá trình công nghiệp hóa - hiện đại hóa và hội nhập nền kinh tế thị trường diễn ra mạnh mẽ. Điều này đã có những tác động tích cực đến công tác bảo tồn, phát huy giá trị di tích như tăng cường nguồn ngân sách để trùng tu, tôn tạo các di tích, giảm tránh sự xuống cấp, hủy hoại của di tích. Tuy nhiên, điều này cũng gây ra những hệ lụy như: khu đô thị, khu công nghiệp phát triển nhanh đã ảnh hưởng đến sự tồn tại bền vững của các di tích dẫn đến hiện trạng bị lấn chiếm, hư hỏng, biến dạng hoặc bị hủy hoại; thành phần dân cư nơi di tích tồn tại sẽ có những biến đổi, sự liên kết cộng đồng truyền thống sẽ chuyển sang một mối quan hệ khác, thái độ ứng xử của cộng đồng đối với các di tích cũng có sự thay đổi. Trước những bất cập đó, chúng tôi dựa trên những quan điểm của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước kết hợp với thực trạng công tác quản lý di tích để kiến nghị đến hệ thống chính quyền ở thành phố Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp về các giải pháp góp phần nâng cao hiệu quả công tác phân cấp quản lý di tích Thất phủ Thiên Hậu cung và bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa tín ngưỡng Thiên Hậu ở thành phố Sa Đéc trong tương lai □

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Hữu Hiếu (2016), *Văn hóa dân gian miệt Sa Đéc*, Nxb. Hội Nhà văn, Hà Nội.
2. Trần Ngọc Thêm (2013), *Văn hóa người Việt vùng Tây Nam bộ*, Nxb. Văn hóa - Văn nghệ, Thành phố Hồ Chí Minh.
3. Nguyễn Ngọc Thơ (2017), *Tín ngưỡng Thiên Hậu vùng Tây Nam bộ*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.